

GÉCZI JÁNOS

A teremtés¹

Este lett és reggel: a harmadik nap.

Akkor megint szólt Isten: „Legyenek világító testek az égbolton, s válasszák el a nappalt az éjszakától.

Ezek határozzák meg az ünnepeket, a napokat és az éveket. Fényeskedjenek az égbolton, s világítsák meg a földet.” Úgy is lett.

Isten megteremtette a két nagy világítót. A nagyobbik világítót, hogy uralkodjék a nappalon és a kisebbik világítót, hogy uralkodjék az éjszakán, s hozzá még a csillagokat is.

Isten az égboltra helyezte őket, hogy világítsanak a földnek, uralkodjanak a nappal és az éjszaka fölött,

s válasszák el a világosságot meg a sötétséget.

Ter 1.13-18

1 Fejezet egy készülő regényből.

Nem lehet tudni, hogy az ember szobájában mi van!

Hát kezdem azon, hogy reggel felébredek.

Azt állítják, a lányaim. Egyszerre mind a hárman. Nem hasonlítanak egymásra. Ami látható, abban nem. A fény vakít. A pohár tüzel az ágyam mellett. Kérek vizet, nem esik jól. Ráhúzom a lepedőt a szememre.

A nővért nem ismerem. Nincs neve. Arca van, szaga van, hangja van. Különbözik a lányoktól, enni ad. A szobám ismerős. Az ágyam, az asztalom, a két székem. A tálaló szekrény, valami fényképekkel.

Éjszaka. Nem az én lakásom. Reggel. Ez nem az enyém. Nem alszom. Nem vagyok ébren. Fáradt vagyok. Azt mondják, agybeteg.

Hermína 1960. IV. 9-én születik. Szombati napon. Reggel. A Honvéd Kórházban.

Csík Jóska szülészorzovossal várjuk a szülést. Jóska sok hókuszpókusz segítséggel könnyíti a dolgomat. Jóskának otthon vendégei vannak, sietne haza.

Jóska mondja Sanyinak, hogy gyönyörű, szép, egészséges lánya jött világra, Sanyi megszorítja Jóska kezét, na, szervusz, Jóskám, és elvonul.

Sanyinak van arca?

A keresztanyának kiszemelt néni azonnal meg akarja keresztelni, mert aggódik a kicsi súlya miatt.

Hermina 3–4 hónapos korában Edina rohan be a konyhába. Hermina sötétkék. A lábát a kezembe fogom, ütögetem a hátát, de biztos, sok hülyeséget csinálok. Aztán észreveszem, hogy lélegzik. Dr. Tolna Margit nincs otthon. Későn jön. Kékes színe estig megmarad. Dániában sok csecsemő meghal, állítólag ezért, mert divatba jött a kisbaba hasra fektetése. Orrukkal nem tudnak jól lélegezni. Mások mesélik, hogy én nem tudom jól kezelni Hermina életét. De én örülök, hogy életben maradt. Sok örömet szerez nekünk!

Sanyinak és nekem. A lányok szerint jó az életem. Boldog lehetek. Vannak például ujjaim.

Mindhárom lánynak megdöbbenő, hirtelen rosszullétei vannak, ami nem influenza vagy lázas állapot. Engem nagyon érint.

Egy pohár víz. Tizenhat korty.

Évi. 1950-ben születik. 8 hónapos korában bélfertőzésen esik át, amit kórházban kezelnek egy svájci gyógyszerrel. Sashalmon él egy nagyon öreg orvosnő, gyalog minden beteghez elmegy, sok ideje nincs, de a kezében mindig könyvet tart, amit az utcán olvas. Nyáry Mária a neve. Gyermekorvos, Évit kezeli.

Sashalmon még van egy orvos, Dr. Sztruhár Károly, aki szintén gyalog rója az utcákat, ő Róbert ismerőse. Többször láttam táncolni.

Sanyinak motorkerékpárja van.

A Sütő családban 11 gyermekből 2–3 beteg karácsonykor is. Zsigmond 17 évesen tüdőgyulladásban meghal. László. Terézia. Tamás. Zsófia. Géza. Miklós. Dezső. Rózsi. Sára. Eta. Apám 1928. április 13-án hal meg. 1928. augusztus 24-én születek. A tizenegyből már csak én vagyok. 88 éves leszek.

Azt hiszem, idős koromban azért hagyom abba a zongorázást, mert attól félek, hogy közben kiesik a szemem.

Edina 18 éves, érettségire készül. Ritkán beteg, jó evő, szép alkatú, mint a többi lányom. Reggel kirohan a hallba, sír, nem lát semmit, megvakult. Beültetem a fotelba, kezemet görcsösen szorítja. Mondom, hogy hozok valamit inni. „Ne menj el, maradj itt”, és zokog. Lázasan gondolkodom, mitévő legyek. Edina ne félj, egy pillanat múlva itt leszek. Egy pohár vízbe 3 kiskanál cukrot viharos gyorsasággal elkeverek és beviszem hozzá. Utána rendbe jön. De én se köpni se nyelni nem tudok. Kiborulok!

Edina, Edinára nem jellemző ez a felfokozott félelem. A humorod jó mindig. Az érettségi napján így szólsz a barátnődnek: „Nézd Emőke, a Marinak jó cipője van.” Emőke rosszul lesz, hogy ilyen pillanatokban ily banális megjegyzéseket teszel. Jó, vidám barátnőid vannak az általánosban. És a gimnáziumban is.

Edina és Hermina összebarátkoznak egy nagydarab, jó étvágyú lánnyal. Mindketten hallgatják a lány szomorú élettörténetét. Gyomra fájós, legjobban a vesepecsenyét szereti. Bakai Évának hívják. Edina elmondta, hogy az órája, a gyűrűje és más ékszere is eltűnt. Én a Tanárképzőn dolgozom. A lakást oly módon zárjuk, hogy a lányok benyúlnak belülről, és kinyitják az ajtót. Edina otthon marad. Azzal búcsúzik a városban Évától, hogy sürgősen el kell mennie. A Dugovits utcánál köszönnek el egymástól. Edina visszarohan a lakásba, és belebújik az egyik szekrénybe. Várta a tolvajt. Bakai otthonosan kinyitja az ajtót és férjem szobájába megy, ahol az értékek vannak. Edina szíve össze-vissza ver, majd kinyitja az ajtószekrényt, és kihívja a rendőrséget. Néhány perc alatt három megtermett rendőr jelenik meg a lakásban. A lány megfordult már a börtönben, jól ismerik a rendőrségen. Az ékszerek mind megkerülnek. Sanyi és Edina ott vannak a tárgyaláson, ahol két évet kap a tolvaj. Edina meghallgatja az ítéletet. Kirohan a tárgyalóteremből, és zokogva várja a kapuban az apját. Mélységesen sajnálta a fiatal lányt.

Akinek lányai vannak, annak kell, hogy legyen férje. A férjének családja. testvére. És ismerősei. Barátai. Munkatársai. Nem vagyunk egyedül.

Mi, Sanyival megdöbbenünk, hogy a lányunk estélyi ruhában megjelenik abban a bálban, ahová mi vagyunk hívva.

Sanyi autóbalesetes. A földúton elgázol egy süket, rosszul látó öregasszonyt. Sanyi harminc kilométerrel megy, előtte egy traktor szállít vizet. Az öregasszony se nem lát, se nem hall, a porfelhő beborítja Sanyi kocsiját. Akkoriban mobiltelefon még nincs. A rendőrség és mentőautósok intézkednek. Az asszony másnap reggel meghal. Sanyi hazajön, de nem szól hozzám. Arca vörös, hosszú ideig mossa a kezét és az arcát. Takács Pista barátjával megtudakolják a Meteorológiai Intézettől a széljárást és a baleset napján az időjárás helyzetet. Rengeteg fotót készítenek a tárgyalásra. A baleset a Meteorológiai Állomás közelében történik.

Nekem már van jogosítványom, de otthon vagyok a 8 hónapos pólyásommal, Herminával, a 10 éves Évi és az 5 éves Edina társaságában.

Nem hittem volna el senkinek, ha a saját két szememmel nem látom, a traktort szét lehet tépni.

Semmi gyakorlatom nincs a vezetésben. Sanyi jó férj, de nem szereti, ha más ül a kormánykerékhez. Mondjuk azt, hogy pocsek vezető vagyok. Sanyit mégis én fuvarozom Olaszfaluba és Eplénybe. Esténként, a munkája után megyek érte.

Sanyi rövidesen visszakapja a jogosítványát, mert egy állatorvosnak kocsira mindig szüksége lehet.

Már Balatonalmádiban nyaraltunk, amikor Edina a férjemhez, hogy Apu, légy szíves, add kölcsön a kocsidat, mert el akarok menni Tihanyba. Edinám, majd, ha a jogosítványod megmutatod. Edina átnyújtotta a friss okmányt.

Sanyi, 1957 tavaszán, egy francia barackfácskának ásóval szép kis tányérkát varázsol. Hermina, figyelj ide, Edina, két-három éves, segit az apjának. Kis kezével egy kukoricagrá-

nátot visz oda az apjához: Apu, nézd, mit hoztam Neked! Apja katonaviselt ember, odaadja a kezét, és gyöngéden elveszi a veszedelmes ajándékot. A rendőrség intézkedik.

A mellettünk lévő házból ismerünk egy bűnözőt, aki hirtelen eltűnik. Kádárta község nagy fáján találják meg, felakasztva. Emlékszem, hogy a fa Kádárta és Hajmáskér határán áll. Végül is ki temeti el, ki tudja?

Edina kicsike. Hasfájás miatt csakis teát és piritóst kap reggelire. Kinézek az ablakon, hát mit ad az Isten, Lédi kutya a nagy lábosban lafatyolja a tejes kenyeret, mellette Edina apró kezével a szájába tömi a falatokat.

Tizenkilenc évesen ismerem meg a Szakács házaspárt. Sanyit és engem meghívnak a Szatyor bárba. Rácz Vali híres énekesnőt pillantom meg, éppen a hónalját igazítja a borotvájával a tükörben. Még nincs sok ember, de több nő üldögél magas bárszékeken. Ilonka bemutat néhányuknak. Igazán kedves nők. Később tudom meg Sanyitól a foglalkozásukat. Sanyi konzervatív családból származik, ennek ellenére akadnak bohém barátok, akik lassan-lassan elmaradnak mellőlünk.

Sanyinak el kell mennie a motor jogosítványát megújítani. Lobog a haja a szélben. S már régen nincs itt, de elhagyott helyén hajszálak lebegnek a levegőben.

Levelében, 1953-ban írja, hogy a tüdejében van egy homály, amit megvizsgáltak, de nem találtak semmit. 1956-ban egy évre kiírják betegszabadságra. Két hónapig a farkaspusztai tüdőgondozóban kezelik. Akkor már antibiotikum és a PAS is van. A kórházban meghízik. Itthon kerti munkával foglalkozik, szőlőket ültet. Nyolcvanévesen sem beteg. Hat évig ápolom, 86 évesen hal meg.

Hiába vége a háborúnak, több év után a hentesnél sorban állunk a húsért, kisboltokban rizsért. 1963-ban végre vásárolunk három ajtós fehérneműs szekrényt, de csak azért, mert a szomszédnak protekciója van a bútorüzletben. Hosszú lenne a sok hiánycikkről beszélni. Azután az Egy Párt, ami életünket keseríti. Mert győztek, azt hiszik, a tudományban, a művészetben, a vallásban is oszthatják az észet. Az egészségügy, az oktatás, a közszolgáltatás úgy alakul át, követve az államigazgatást, ahogyan a párt kívánja. Tanulatlan emberek a vezetők, rosszindulatukkal a tudatlanságukat kompenzálják.

Amerika és a Nyugat fürdőzik a boldogságban és a jólétben. Mi itt a Szovjetunióban félünk, rettegünk a besúgóktól, a párttitkároktól. Gyűlöljük a szemináriumokat, a sok baromságot és az időrabló termelői értekezleteket.

Sanyi nagy hazafi. Amikor orvos öccse disszidált, azt mondta, tál lencséért adja el a hazáját. Pedig Sanyi a kitűnő német tudásával jól boldogulna. S én is a franciával.

Így az újjgazdagok mellett szegény, kis magyarok maradunk. Sanyi tíz éven keresztül tartja vele a haragot. Ádám felesége szeretné, ha mi is ott maradunk, akár náluk, de Sanyi előtt szólni sem mer. Sanyi döntése, hogy senkik maradunk.

Ádámék harminc-negyven fős vendégsége becsméreli az otthoni rokonságát, hogy koldulnak, pénzt kérnek tőlük. Ezt hallgatjuk.

Ha újabb buli van, akkor reggeltől estig egyeztetik, hogy fehér szmokingban vagy feketében illő-e megjelenni. A fehér vagy fekete szmoking bennünket nem érdekel. Ez Nyugat!

Sanyinak a praxishoz kocsit szükséges. Az első Moszkvicsunk hetvenezer forintba kerül. Hét új kocsit vásárolunk az életünk alatt, de néha hat évet is várunk rá. Havi háromezer forintból spóroljuk össze, a három gyereket el kell tartanunk. Ez Kelet! Amit Horthy nem, a pártállam az értelmiséget elpusztítja.

Évi, én sem tudtam, mert abban a hónapban sokat túlóráztam, úgy, hogy még a lányokat is Zsófi mosdatja. Évike beteg és éjszaka bög.

Van, amikor le se hunyom a szememet, mert félek, hogy a kislányom lerúgja a kis dunyháját. Legalább harmincszor felkelek és betakarom. Ilyenkor, takargatás közben, elfordul, bedugja a szájába a két kis ujját, és tüntetőleg nézi az ablakot. Mikor dideregve visszabújok az ágyba, akkor kaján képpel újból lerugdálja a takaróját. Amikor rászólok mérgesen, hogy Évike, szégyelld magad, te egyáltalán nem törödsz anyukáddal, fáradt, vagy sem, elkezd vigyorogni, de olyan édesen, hogy én sem tudom a méltóságteljes komolyságot megőrizni.

Évikéről sok szép felvétel készül. Az egyiket nevet, sokszor álmában hangosan felkacag. Van, hogy a kutyával együtt fekszik.

Vasárnap voltam agítálni. A Phylaxián a legelső ember a személyzeti igazgató. Velem akar lenni, holott kirúgták a pártból. Emiatt jókat röhögnek rajtam a Phylaxiában.

A rossz hangulatom az erős megfázásomból ered. Másfél hete annyira meg vagyok fázva, hogy se étvágyam, se élni kedvem nincs. Köhögök, és ettől mindig kimerülök. Teljes eddigi életemben olyan ideges nem voltam, mint most. Rossz érzés mindig dühösnek lenni.

Csak az Évikémre nem. Édes kölyök. Kezd beszélni, és annyira örül újabban, mikor hazamegyek. Ha valaki bántja, odarohan hozzám, átöleli a lábamat, és olyan tekintettel néz, hogy na! Úgy várom, hogy jobb idő legyen, mert nagyon szeretne kinn lenni az udvaron. Csak folyton vigyázni kell rá, mert szörnyű megbízhatatlan. Minden lében kanál, hol a vízben pancszik, hol a földre ül le, hol a kutyához megy azt bosszantani. A macskára haragszik, mert a szemtelen kiszúrta magának szegény kis Évit, előle könnyen tud lopni, még csak nagyot sem kell ugrania az ennivalóért.

Eleinte sikerült az alattomos cica gyermek ellen tervezett terve, de az ártatlan Évit sem kell féltetni, most újabban a közelébe sem tud férközni a macska, olyan rúgkapálózást csinál előre s a láttára. Ha nem eszik, akkor is könnyebb a lelke, ha egyet rúghat a macskába. Szóval lenne bőven mit nevelnem rajta. Akad benne némi gonoszság!

Ma krémest hoz a betegágyamba. Azt mondja, születésnapom van, és hogy mennyire békebeli itt minden, itt, az öregotthonban. Azt nem akarja megmondani, mióta vagyok beteg. Mióta vagyok itt? – nem ad választ. Titkolózik. Arra azonban már nem tud hallgatni, hogy én sosem szerettem a krémest. Amúgy cukros vagyok. Kitér belőle a felhábo-

rodás: „Anyu, te sosem voltál cukros. Most sem vagy az” – kiabálja. A krémes pedig a kedvenc süteményed.

Évi! A múltkor kérdezi tőlem, hogy miért nem fekszik le Évike? Sajat maga adja meg a választ. Azt mondja, „Azért!”

A szomszédban lakik egy kislány. Éviben rokonszenvet ébreszt, majd heves érzelmeket vált ki. Mindig kiabál neki, hogy Pist, Pist. De Pisti száj biggyesztve mondja a nagymamájának, hogy ez a kis Évike azt se tudja mondani, hogy Pisti, Pisti. Azt tudja, hogy „Évite”-nek hívják.

Ma bent maradok egész nappal és egész éjjel dolgozni, mert rengeteg a munka a könyvelésben. Jelenleg én bírálom felül, hogy kik kaphatnak hitelben anyagot. Ma Neked is befutott egy rendelésem, és lásd, hogy a barátod vagyok, nem tüntettem fel a nyolcszáz forintos tartozásodat, hogy ne utánvételezzenek.

A filmgyár vezérigazgatója nagy kommunista, a Jenő, annak ellenére, hogy a győri püspök nagybácsi nevelte őt és a húgát. Így kapott Jenő az Évi rubeolája miatt 3 szobás lakást az Opera mellett.

Évi, elmondhatom, hogy Jenő a legjobb barátom lett. Még Róbert előtt. Sanyinak akkor még a hírért sem hallottam. A filmgyártás legjobb hangmérnöke. A legjobb filmrendezők dolgoznak vele. Jenőtől naponta kapok virágot és pralinét, a butácska színésznők külföldről hozzák neki, hogy a kegyeibe férközzenek. Az mind nálam köt ki.

Kérlek, hogy politikai zsánerű dolgokat ne írj a leveleidben, mert nem szeretném, ha egy esetleges házkutatásnál megtalálnák, és valami bajod lenne. Akiket most elvisznek, azok nehezen találhatnak vissza gyönyörű honunkba. Igaz, nagyon érdekes dolog egy párttitkárral és egy rendőrrel piszkálódni, de ha annak következménye lesz, már nem olyan érdekes. És most annyi embert visznek el úgy, hogy senki nem hall többet róluk. Meg is szeretnék kérni, hogy ha esetleg ott lehet kapni szalonnát, de inkább zsírt, akkor írj, és anyus leküldene pénzt. Szalonnát még kaptunk negyvennégy forintért, de zsírt senki nem hajlandó eladni.

Sokat éhezünk a kolléganőimmal. Én negyven deka miatt, gondoltam, nem fogok röplabdázni. Ők vállalják, mert nagyon soványak. Bodó Sanyi állatorvos, az edzőnk kérte, hogy némelyik lánynak (ez én vagyok) több kalória jár, mint látja, néha olyan könnyű vagyok a levegőben, hogy úgy kell a földre visszahúzni.

Olykor összegabalyodik az ima. Megszakad a mondat, aztán olyanhoz kötődik, amelyik nincs benne a könyvben, máskor a sorok összesodródznak és karattyolásnak hangzanak, amikor az ember kimondja a száján, nincs benne az Úr, hát abban sem lesz, akiben meghangosul.

Pénteken vendégségbe megyek Marihoz, ott lesz két röplabdás lány, Csurika, Margitka és én Évikével. Mindegyik Évi kedvéért jön el, mert folyton mesélem, hogy napról napra okosabb és kedvesebb a kis taknyos. Tud verset mondani, de olyan aranyosan, ha direkt tanítanám színészkedésre, akkor sem sikerülne olyan jól. Ha hallanád, milyen jól nevelt.

„Kérek szépen, köszönöm, tessék” – ezeket a szavakat mind használja. Azt mondja, hogy légy szíves, anyuta, lefeküdni.

Hétfőn szemináriumban voltam, leadtam őrizetbe, majd hazafelé bementem érte a nagyapjához, sok vendég volt nála. Évi három órán át szellemeskedett, s öt perc alatt én is holtra kacagtam magam. Nem gondoltam, hogy társaságbeli hölgy a lányom. Róbertről nem mondott semmit az apja, de más sem. Évi, emlékszel még erre?

Csak az a baj, hogy kisajátítod a sapkámat, a sálaimat, meg egyebeket, ami éppen tetszik neked.

Jó, hogy két és fél évesként, Évi, nem tudod, mi az a kopasz!

Minden értekezlet erre a hétre esik, és nincs időm semmi, hogy készüljek karácsonyra. Szeretnék egy nagy babát varrni, csinos ruhákkal. Holnap, majd szombaton is egész estig tartó ünnepség lesz, ami megint sok időt vesz el tőlem. Ma behoznak, Évike, mert ünnepség lesz. Éppen most hordják a bábjátékhöz a színpalákat, állítólag színes műsor várható. Évi, napok óta azzal fegyelmezlek, hogy nem mész a Phylaxiába, ha rossz vagy. Nagyon jó dolognak képzeled a Phylaxiát, mert rögtön jóvá változol, mint egy angyal. Gondolom el fog tartani az ünnepség este nyolcig is.

A Phylaxiát 1918-ban alapították. Állatorvosi gyógyszereket gyárt, egész világ ismeri, de már mindnek új neve van. Mikor odakerülök, mind a három állatorvos alapító tag ott dolgozik. Legalább ezer ember dolgozik, állatorvosok, orvosok, emberek, laborosok, állatgondozók. Lovak, juhok, disznók. Vérükből szérumokat, vakcinákat készítenek.

Dr. Köves János a kommunista éra alatt is vezérigazgató, csak a méltóságos szót már nem használjuk. Edina! Ő igazi konzervatív vezető, úr, szigorú a munkában, hibátlan az adminisztrációban. Én levelező vagyok, és hibátlan munkát írt nálam alá.

Boszorkányról álmodom.

Ezután jön a hatalmas kommunista Elek Pál, állatorvos és vezérigazgató. Elek Pál két fia ott van az ünneplésen. Öt- és hatévesek. A falon hatalmas fotó, Rákosiról, de van egy hatalmas Sztálin-fotó és egy Lenin is. Azt hiszem, ők mindenki karácsonyán ott vannak. Elek Pál fia harsány hangon felüvölt: „Apa, nézd, ott a kopasz!”

Évi, olyan angyal vagy, hogy angyalibbat el sem lehet képzelni nálad. Néha ugyan nagyon szemtelen, de kinövöd. A múltkor kiprovokálod tőlem a verést. Játssz, és közben inni akarsz. A nagy lendületben a csészéből kiloccsan a víz. Egész mozdulatlanságba merevedsz, és várod, hogy összeszidjalak. De hát vasárnap van, nemrégén kaptam Sanyitól levelet, és jókedvű lévén nem szólhatok egy szót se. Erre, te kis szemtelen, megint kilötyyentesz a vízből. Látom, hogy mire megy ki a dolog, össze akarsz veszni velem, odamegyek és kiviszem a kezedből a csészét. Erre leülsz a földre. „Je is üjök a földje”. Leülsz. „Je is fekszem a földje” Lefeküdsz. „Be is pisíjék.” Erre aztán hanyatt-homlok rohanok hozzád a bilivel, de addigra tényleg csuromvíz a nadrágod, amit tíz perccel előbb adtam rád tisztán. Türelem ide és türelem oda, jól kipaskolom a szép, fehér párnás kis popsidat, élénkpirosra. Van nagy bőgés. Bebújsz az ágy alá. Innen már csak egy kis

csinos fakanál segítségével tudlak kicsalogatni. Persze már nem verlek meg. De hát valakinek csak örökölnie kell az én gyerekkori makacsságomat!

Sanyi, én úgy gondoltam, mégsem rendítelek meg az anyagi alapjaidban. Gondold csak el, egyedül mégiscsak több pénzed marad magadra, mintha kettőnket kellene eltartani. És tudod, januárban lesz legalább ötszáz-hatszáz forint túlórapénz, amiből én is rendezhetem majd az adósságaimat. Az is vigasztaljon, hogy Évike után is díjat fogok kapni, hogy egyedül nevelem, és most még egészen minimális összegből lehet csinosan öltöztetni.

Róbert, általában nálunk mindenki megkapja ezt a fertőző influenzát. A kis Ilcsi unokahúgomnak a szívére ment, és kórházba került. Hála Istennek, Évi már jobban van. Voltam vele Bábszínházban, a *Misi mokus kalandjait* láttuk. Látott benne majmot, elefántot, krokodilt, és mindent, amit a *Kölykök a ketrechen* című könyvekből ismert, és mindet kedves ismerősként köszöntötte. Néha ugyan félt, amikor a krokodil kitátotta a száját, kiabálta is, hogy „meghajap”, meg amikor fordult a színpad, és sötét lett. Ha látnád, milyen értelmes kis kölyök a leányod. És a hangját úgy tudja színezni, hogy azért is imádom őt. Igazán örülök, hogy ilyen szép és kedves gyerekünk van.

Béla Panni kolléganóm beteg, és egyedül kell mindent csinálnom. Hála az égnek, ma bejön, úgy örülök. Hétfőn éjjel benn dolgoztunk, a könyvelésnek segítettünk. Másnap sokat kókadottunk munka közben, de sikerült végül is legyőzni az álmoságot. Az a szörnyű, hogy itt, a Szállás utcában még egy eszpresszó sincs, hogy legalább kávé ihassunk.

Bebizonyosodik, hogy Isten kedvence vagyok. Soha nem engedik, hogy károsodás érjen, még ha beteg is vagyok. Ugyanis, mivel márciusban beteg vagyok, a februári pénzem hetvenöt százalékát kapom táppénznek. Februárban sokat túlóráztam és így több fizetést kapok a három hétre, mint egyébként, ha bejárok. Ez háromszáz forintot is jelent. Rögtön megveszem Évikének a régen ígért flanel takarót.

Tegnap benn dolgozom. Egyedül, fél tízig. Az a baj, hogy borzasztóan félek, egyedül az egész harmadik emeleten, de azért eredményes a túlórázás. Ma szombat van, és szintén este tíz óráig dolgozom. Évi ilyenkor éjjel mindig rossz. Ma éjjel felébred, és mikor odaveszem magam mellé, el kezd óbégatni, hogy anyuta, séta, azután keresztülmászik rajtam, le akar hurcolódní a padlóra. Erre felhúrom a hálóingét, és kipaskolom a kis, csupasz popsiját. Inkább csak csattan, de nem fájhat. Bőg, aztán bejelenti, hogy alszik. Mondom, aludjál. Akkor megint sétára jön kedve. Mikor mászik le, megijesztem, megharap a kutya. Gyorsan visszabújik, jajgat, hogy jaj, kuta hajap meg. Az ölembe veszem, és ringatom, csicsija, baba. Ez tetszik neki, sőt segít is saját magát ringatni azzal, hogy a lábát a falhoz veti, és rúgja. Lánc-lánc eszterlánci céna, kajika, Évite, Gólya gilice, Boci tarka. Áriázni tud legszebben úgy, hogy ha-ha-ha-ha. Mindez igen bájos, de nem akkor, amikor fáradtan fél tizenegykor lefekszem, és öméltósága fél kettőkor felébreszt, és hajnal négyig szórakozik, azután úgy elalszik, mint a bunda.

Diótörő, Anyegin, Aida és Bahcsiszeráji szökőkút. Ezek a legkedvesebb élményeim.

Zirc, 1954. I. 20. Drága Eta! Remélem, a hátralévő kis idő alatt az a csinos fiatal pap nem agitál meg, hogy légy apáca. Azt is remélem, hogy hasznos és nem nagyon ódivatos dolgokkal tömi drága fejcskédet, nem úgy, mint Zsuzsi néni és hisztériás barátnőd, Kustra

Klára. Mindig visszatetsző dolog előttem, ha valaki túlságosan eltér a normálisnak ismertől és olyan jóízű humorral gondolok erre a két szerencsétlen vénlányra, akik eltengődnek a világban gyerek nélkül, de azt meg kívánnák, hogy másnak húsz legyen. Sanyid

Ma reggel a szomszéd irodában dolgozó Hochoner Anna kolléganőnk késve érkezik! Mindenki szorongva lesi az arcát, hogy miért késik. Várja, hogy mikor telepítik ki őket is. Ugyanis hűgának a férje rendőrfőtanácsos volt, és most együtt laknak. Hochoner Anna tizenhárom éve nevel két árván maradt fiúcskát. Az egyik éppen lenn nyaral Nagyesztergáron, azoknál a rokonoknál, akiket nem telepítettek át a németekhez, így neki nem kell menni, de a tizenöt éves Sanyikának Pannival kell tartani. Azon kívül három közeli ismerős és kollégánk ment így el tőlünk.

Nem fűtenek a köves szobákban, egész nap didergünk.

Mindig érik az embert balesetek! Ez úgy kezdődik, hogy a Kommunista Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Párt egy párt lesz. Talán tudod, Évikém, hogy van a Kisgazda párt, aminek Tildy Zoltán református pap a vezéralakja, s ő a köztársasági elnök is, amíg a vejét meg nem ölik a komcsik. Tildy felesége Mórocz Böske, ő apádnak, Sanyinak a nagynénje. Volt a terhessé avanszáló rokon miatt apád családjának mitől tartania.

Sanyi, az ebédlő asztala körül szorongva ülnek a dolgozók. Egyenként hívnak kikérdezésre mindenkit, de még azt is meg akarják tudni, ki mikor kakál.

Ekkor jön Sütő Eta! Először kérdezgetnek erről-arról, igyekszem rendesen felelni. A végén megkérdezik, hogyan lettem párttag. Hát úgy, hogy valaki adott egy papírt, írásm alá. Én akkor nem is írom oda a nevem, már akkor is elgondolkozom, hiszen nem akarok párttag lenni! Erre a pártmukik bedühödnek. Ki volt a papám? A Belügyminisztériumban dolgozott, negyvenhét éves korában meghalt, 1928. évben, én vagyok a legutolsó, a tizenegyedik gyermeke. Anyám egyedül nevel fel. 1945 óta nyugdíjat nem kap. Az egyik kollégám vigasztal. Elek Pál vezérigazgató kimondja, ilyen párttagra nincs szükség, kár rá vesztegetni az időt. Én ekkor már tudom, hogy elküldenek. De én nem akarok párttag lenni! – ez az utolsó szavam.

De hogy miért maradok ott. A fizetésemet hatszázhetven forintra emelik. A Phylaxia minden dolgozójától sok-sok mosolyt kapok, hiszen nincs itt sok kommunista, csak iszonyúan félnek.

Hát, ha tudnák, hogy Dr. Sándor Jenő zeneszerző, a Belügyminisztériumban hosszú ideig államminiszter, aki 1943-ban Budapesten rendőrfőkapitány, a családunk barátja. Két ikergyermekkel szintén kitelepítik Hortobágyra. Mi sokat járunk az ő házára, akkortájt hal meg az örege, Sándor Ignác. Ő meséli, hogy egykor Szegeden bankelnök és Magyarország leggazdagabb nyugdíjasa. Sokat elvisz bennünket a tabáni házába és sok ruhát kapnak a testvéreim is. Iskolai szükséglettel is ellát valamennyiünket.

Húszan elvállaljuk, hogy az „A” épületet kitakarítjuk fejenként háromszázötven forintért. Tizenhét nő és három férfi a takarító brigád tagja. Szombaton fél kettőkor kezdünk és vasárnap reggel tíz órára leszünk készen. Mara a brigádvezető. Ott szorgoskodik Mara, Margitka, Klára, majdnem az egész könyvelés. Hajnali két órakor úgy érzem, hogy nem bírom tovább, de húsz perc múlva megint úgy megy a munka, mintha örökké azt csinál-

tam volna. Ami nem sikerül elég szépre, azt reggel újra kezdjük. Nagy munka, de még nagyobb öröm felvenni a járandóságot. Vasárnap egy órától aludtam hétfő reggel hat óráig. A hétvégén, Évikém, a nagyapádék, börtönben lévő apád szülei vigyáznak rád. Évikém, hogy mennyit szégyenkezem, amiért börtönviselt!

Most olyan boldog vagyok, mert tényleg minden adósságom ki lesz fizetve. Hétfőn reggel frissen jövök a Phylaxiába, mindenki azt mondja, hogy határozottan jót tesz nekem a takarítás. Háromszáz forint erőt és kitartást tud kölcsönözni az embernek. Rég voltam ilyen gondmentes. Csak egy baj van, hogy a karomon nem akar elmúlni egy vacak seb. Már hat orvos látta, és most kapok penicillininjekciót, amiben harmincöt gombaféleség van és amennyiben az én bőrgombám azonos valamelyikkel, akkor meg fogok gyógyulni.

Valami olyasmit írok, Sanyi, hogy kedves Sanyi, nagyon sajnálom, hogy levelemmel úgy megvárakoztatlak. Ha elképzeled, mennyit dolgoztam, tudnod kell, hogy ez alatt az idő alatt még Téged is elfelejtettek. Természetesen tudatosítani csak akkor van időm, mikor tegnap délben egy órakor megragadom a mérlegbeszámolót és elviszem a Földművelésügyi Minisztériumba. Megyek a friss levegőt szippantgatva, érzem januárban a tavaszt. Utammal egybekötöm a Zichy-kiállítás megismerését. Szép, és különösen tetszenek az Arany-, Petőfi-, Falstaff- és az Ember tragédiájából merített illusztrációk.

Jó hangulatomat fokozza, hogy vasárnap egy kolléganőm szavalóestet tart, ahol többek között a Syllencium Marcius és egy vers nagy hatást gyakorol rám. *Csendek csodák.* Reményik Sándor.

Időlegesen behelyeznek a Phylaxiából a Földművelésügyi Minisztériumba. Állítólag az itteni új főnököm intéz mindent, ő mondja meg, mi a felső határ. Nagyon örülök neki, bár a Phylaxiában a legnagyobb kommunista személyzeti főnök volt, Szabó István. Egyszer elvisz engem a Pongrácz telep több lakásába agítálni. A Földművelésügyi Minisztérium nagyható főszemélyzetise. Rögtön írtam neki Móroczról, hogy szerintem a Jászságból vissza szeretne menni Veszprém megyébe.

Sanyi, azonnal megyünk Kustra Klárával az ügyedben, ugyanis az FM-ben intézik az állatorvosok személyi ügyeit. Az FM-ben nincs kifogás az ellen, Te Veszprémre kerülj.

A minisztériumban sok hódoló van, de mindenkinek megmondtam, foglalt vagyok. Dr. Nagyimre Bálint felkér, hogy legyek a titkára.

Sztálin meghalt!

A Héven az emberek nem mernek egymás szemébe nézni. A másik szerelvényben három egyetemistának ki kell Rákosfalván szállni, mert két bőrkabátos férfi észreveszi, hogy összeröhögnek. Úgy taszigálja le a tömeg őket a szerelvényről, s úgy állnak sorfalat, hogy a bőrkabátosok képtelenek utánuk szállni. A Phylaxiában mindenki gyászol. A hallban hatalmas fakoporsó van, körülötte gyertyák lobognak. A hithű kommunisták arcán mély bánat, egy ifi kommunista hangosan bög, mintha az apját veszítette volna el. Én meg sem merem a fejemet mozdítani, mert nekem elég vaj van a fejemben. Az első sorban, félig lehunyt szemmel állok. Rengeteg ember szónokol. Ezek után mindenki visszatér a saját irodájába. Akkor tudjuk meg, egy gyönyörű szőke lányt, Florek Ilát és

udvarlóját, Jani Mátyást még a koporsó mellől elvitték. Kábé két évre zárják őket börtönbe. Humorizálnak a gyászszertartás alatt. Valaki áruló van a gyászoló negyven ember közül! Ezt mondja nekem egy becsületes ember!

Hermína! Akkor Évi tíz deka híján négy kiló. A hosszúságáról nem tudok referálni, mivel képtelenség megmérni, ugyanis néha csak harminc centi, néha meg hatvanöt. Az biztos, hogy nincs megelégedve sohasem. Csuklik, nyög, ordít, nyafog, mozog, a cumi a szájában ki- és bejár, és rendszerint tíz centiméter távolságból, a levegőből szippantja vissza, ha mérges. Mindig van valami fájdalma. Össze is veszünk másfél hete. Állandóan óbégat és mozog, a szeme szinte zavaros, úgy sivalkodik, mint aki éhes. De nem lehet, gondolom, mert a száz grammot megkapja belőlem mindig. Egyszer aztán, mikor bemegyek anyatejért és hazajövök, észreveszem, hogy megelégedetten szuszog és nézeget. Jézus! Ennek valami baja van, ébren van, és nem bög! Zsófi nővérem meg vigyorog, hogy ő vizet, grízes liszttel és feles tehéntejjel adott neki, százharminc grammot. Rádörrennek, megörültél, most beteg lesz. De nem beteg, sőt, derűs hangulatban nézi a ronda világot. Azóta megint szeretjük egymást. Nem karmolja le az arcomat. Sokat beszélgetünk és észreveszem, hogy intelligensen szól hozzá a dolgokhoz. Olyanokat, hogy gő, gő!

Itthon Zsófival mindennap összeveszek, de a gyerekek kibékítenek. Krisztina leánya édes kislány, sokat beszélget és nevetgél. Élelmes, de még csak 3 kg-os és 4 hónapos. Korábbra született, nehezen, és nehezen is fejlődik.

Az Ikaruszban egy huszonegy éves fiú lázít, hogy az emberek ne jegyezzenek békekölcsönt. Elviszik! Az egész gyár aláír egy ívet, hogy akasszák fel. Tiszta az örömünk, életünk – de csak akkor, ha elgondoljuk, hogy nekünk még rosszabb is lehet. Jó, hogy ez a tél próbára teszi erőnket, még annak is nehéz, akinek jövedelme van. De félre a gond, legalább fázni nem fogok, mert Zsófinak és nekem, a két kismamának hús mázsa tüzelőnk van.

Sanyi, neked legalább még vannak reményeid, de huszonegy évesen előttem már lezárul az út, a kislányom folytatja tovább és keresi helyettem a kékmadarat, s azt hiszem, több sikerrel, mert lesz, aki segít neki. Csak szeretnék már tíz évvel idősebb lenni, már látnék valamit a lányomból. Szeretném, ha nagyon szép és nagyon okos lenne.

Hermína, látod, hogy beleesek az anyák hibájába, akaratlanul és örökké Évi jár az eszemben. Majd kinövöm, ha lesz már öt-hat darab belőle. Majd ha te is megszületsz, jobb lesz. És még annál is jobb, ha megszületik a harmadik lányom is.

A fehérszőrű lovakat kezd Hortobágyon keresni, de megnyugtatlak, hogy nem érdemes újításokat benyújtani, mert csak arra jó, hogy az érte kapott összeget visszaajánld az egyetlen pártnak.

Voltunk Kistarcsán. Én nem beszéltem Róberttel, mert csak egy ember mehet be. Évike is ott volt, de apósom szerint nem volt a lányától elragadtatva, hogy nem úgy néz ki, mint ő. Bánja, hogy megszületett. Az apja szerint Róbert még ránézni sem akar.

Pont születésnapomon érek haza a kórházból. Mind a hat unoka, testvéreim gyerekei virágcsokorral várták. Szuszikát. Ugye, gyönyörű Évi beceneve, habár azt mondják, hogy a kiskutyákat hívják így.

1993/2017 – Bevezetés a látás művészetébe.

Papírkivágás, kontaktmásolat, egyedi példány,
24x17,5 cm, 102 oldal (2014–2017)

Photo by Gavart Productions

Jani hozza a Hungária úti Csecsemőotthonból az anyatejet. Sajnos, csak két decit kapok, ami két etetésre elég. Különböztet Maltiront kap. Már fél kilót hízott.

Tudod, nagyon el vagyok keseredve, hogy rettenetes alakom marad, de pár nap múlva megmértem magam, és csak bámulok, hogy össze-vissza két kilóval vagyok súlyosabb. Két kiló hetven dekás gyerekem van, és tizenkét kilogrammot vesztettem el vele.

Évi gyermekem újabban, ha valami nem tetszik neki, úgy földhöz vágja magát, hogy csak úgy koppan a fejcskéje. Persze aztán ezen úgy módosít, hogy először szépen leül, azután lefekszik, és akkor kezd sikongatni és rugdalózni. Olyan édesen csinálja, hogy meg kellene enni, de azért, mint jó pedagógus, anyussal elkészítetek egy pohár hideg vizet és azzal azonnal lefröcsköltem. Először nagyra nyílik a szeme, aztán felkel, és

mintha semmi sem történt volna, tovább megy a kis élete. De én nem merem lefröcsköl-
ni, azon nagyon megsértődik. Úgy bög és jön hozzám, habár én szigorú arcot vágok.
Csak arra nem tudok rájönni, hogy honnan tanulja egy ilyen kis mocsok a hisztizést.

Ezen a héten csak egyszer látom Évikét, mert állandóan túlórázok. Mikor múlt csütörtök-
kön még ébren találok, úgy szégyelli magát, hogy csak jobbra-balra hajtogatja a fejét, és
finoman vigyorog. Később meg annyit beszél, hogy alig tudok elaludni.

Képzeld, micsoda gyanú merül fel bennem a kanyarómmal kapcsolatban, hogy azok a
kiütések gyógyszerektől voltak. Ugyanis szombat délután 3 Ultraseptylt veszek be, és
azután leszek lázas és dagad fel az arcom és szám. Emlékszem, hogy nagyon rosszul
vagyok, de inkább a fáradtságtól. Szeretek kanyarós lenni! Azt hiszem, hízik máris.

Évi, Évike hiányzik. Vasárnap elhoznak az apósoméék megmutatni, és egy hét alatt meg-
változol, lefogysz, a hangod és alakod megvékonyodik. Elveszted azt az isteni életörö-
mötet az öregek között, amit úgy szeretek és csodálok benned. Évi, itt vagy?

Annyi bajom van mindig Évi körül. Ma reggel négyszer hány, slejmot, és erősen hasmenéses
és nyálkás a széklete. Olyan ideges és dühös vagyok, ha látom, mennyire rosszul nevelik
szegényt. Annak ellenére, hogy állandóan van valami baja, köhög, náthás, hasmenéses,
lázás, kötőhártya gyulladása van, amitől leragad a szeme – szeret élni. Úgy élvez, hogy foly-
ton új rosszságokra tanítják, és rendkívül ügyes azt megtanulni. Pl. felteszik a játékkút hen-
gerére és elkezdik hajtani a kerekeket oda-vissza. Ügyesen viszi a lábait hátrafelé is meg
előre. Ha így megy, lassan cirkuszi primadonnának adhatom, már csak azért is, mert szereti
az olcsó sikert. Úgy kedves, amiket csinál, hogy semmi okosra nem tanítják.

Általában igen jó a hangulatom, mert most már minden egyenesbe kerül. Megszereztem
a helyhatósági bizonyítványt és Dán már elküldte nekem a beadványt, amit be kellett
mutatnom az öreg Kléblnek.

Megint egy kellemetlen esemény. Apósom húzogatja az orrát és egész lényegtelen dolgokba belejavít, de nagyjából elégedett, mert a keresetben egyáltalán nincs kompromittáló a fiára nézve. Most már minden megvan, ami kell, és csak a bíróságon múlik, hogy mikorra tűzik ki az első tárgyalást. Sajnos, nagyon hosszadalmasnak ígérkezik, mert mindenki most válik az elkövetkezendő módosított törvények miatt.

Hermina, miért kellett öt évig várni, hogy megházasodjunk? Mert a Párt miatt a bíróság nem engedte a válást megtörténni. S mert a hatodik tárgyaláskor a régit egy másik bíró váltotta fel. De akkor felálllok, mindkét kezemmel csapkodom az asztalt. Kiabálok, hogy ez a hatodik tárgyalás, börtönben van lányom születése óta a férjem, Kistarcsán meg Recskén, nekem ebből elég volt. Az öreg bíró erre azt mondja, hogy a maga részéről minden rendben van. Élni kell.

Bélia Panni – az az utálatos természetű – elmegy szabadságra, és az ő szabadságából nekem is jut egy kicsi. Kell szemináriumba, tréningre és népi tánra is. Mind a hat napot fel kell áldozni, mert vasárnap reggel mosnom kell. Így legalább minden este nyolc óra-
kor lefekszem, és nem olyan teher az élet, mint álmosan.

Láttam a *Traviatát*, nagyon parádés szereposztással, mert itt vannak a németek, és úgy látszik, meg akarják mutatni, hogy mit tudnak a magyarok. Nagyon szép! Most szombaton megnézem a *Légy jó mindhalálígot*, jön Belia Panni és Terike is. Október 26-án vasárnap nagyon szép balett este megyek.

Főzni tanulni egyáltalán nem nehéz, és úgy látom, hogy rendkívül ügyes vagyok. Lehet, hogy azért, mert kedvem van hozzá, és úgy csinálok mindent, mintha Neked készíteném. Csak főzeléket nem csinálok, de majd arra is rátérek.

Tudod, az utóbbi időben sok bajom van. Úgy volt, hogy áthelyeznek a Humán főosztályra, ahol kilencszáznegy forintos fizetést, harminc százalék fertőzési pótlékot kaptam volna. Szatmáry főorvos kezd ugyanis egy kísérletet, amihez külön asszisztensnőre van szüksége. Pontosan azért szemel ki engem, mert tudja, hogy segítene rajtam. Hát akkor jönnek a Bélia Panniek, azzal, hogy én nélkülözhetetlen vagyok begyakorlottságomból fogva, és amennyiben engem elhelyeznek, úgy ő is elmegy a levelezésből. Azt mondja, hogy ő nagyon örülne, ha többet keresnék, de hát nem tud nélkülözni. Egész nap siránkozik a főosztályvezetőnek, aki nagyon dühös, hogy ennyit ér Panni irántam érzett részvéte. De hát azért megnyugtat, hogy mehetek.

Persze másnap pártvonalon fúrnak meg a dolgot, mert a párttitkár elkezd érdeklődni a főkönyvelőtől, hogy miért van elítélve a férjem. Az a mafla Bánki pedig nem mondja, hogy a válásom folyamatban van. Így aztán kijelentetik, hogy miután úgylis rossz a MEO politikai összetétele, én nem ronthatom tovább. Így abbamarad az egész, de rájövök, hogy nőkben nem szabad bízni, mert bármennyire is jó barátok vagyunk, alkalomadtán kibújik belőlük az irigységük.

Hazamegyek, otthon azzal várnak, hogy a kölcsönkért könyvért ott voltak, és vigyem vissza. Én tudom, hogy Miklós bátyámnál van a könyv, mert emlékszem rá, hogy az éjjeli szekrényén láttam két héttel ezelőtt. Persze, éppen alszik, nem hajlandó felébredni, meghallani, hogy miről van szó, csak azt hajtogatja, hogy hagyjam békén. Olyan dühös

vagyok, hogy bőgök. Évike megijed, ő is bőg velem együtt. Anyus dühös, hogy a drága Miklós fia felébred és Évit kivonszolja a szobából. Évike ordít, hogy megy az anyukájához, mert sír. Később, mikor valamennyire megnyugszom, megmosakodom, és viszem lefeküdni. Akkor már csak megállás nélkül hullnak a könnyeim. Évi szepeg, és a kis arcán olyan fájdalom van, hogy majdnem örülök azért, mert ennyire szeret.

Végtelen gyöngédséggel simogatja a hajamat és kérdezetgi, hol fáj anyukám, mutasd meg, ne sírj. Megsajnálom, és felajánlom a holnapi csokiját, vigasztalásnak. Láttad volna, hogy felderül örömeben a kis arca.

Miklós bátyámat mindig szerettem, anyámnak a jobbik fia volt. Négy évig volt orosz fogásban, Bakuban! Ha teheti, alszik, de ettől sem hízik.

A Phylaxiából elmegyek a Péterffy kórházba, mert Csáky tanársegéd kéri, hogy egy vizsgálatot szeretne még elvégezni. Augusztus 18-án reggel picike fájdalmakra ébredek. Be akarok menni a Phylaxiába, mert az utolsó pillanatig dolgozni kívánok, mert hatheti szülei szabadság után így három hónap és a szabadság jár. Igazság szerint hatheti szülei szabadság egészséges nőnek nem kell, de mindenki így csinálja. Anyám azt mondja, ez már szülés! Hévvél tíz óraker bemegyek a MABI Klinikára. Senki nem adja át az ülőhelyét. Azt hiszem, csak én csodálkozom! A klinikán kapok egy injekciót. Ezután rohanok a WC-be, mert este Othello szőlőt ettem. Utánam két takarítónő. Végre ágyba kerülök. Egy kis műtősfű a két térdem között bekukkant, és lohol az orvosért. Tizenkét óraker nagyvizit, a második tolófájás után Évi megszületik. Én azt hiszem, hogy azért van ott a professzor és a rengeteg orvos, nővér. Egy fiatal orvos kezét szorítom, és megkérdezem tőle, hogy most már meg fogok halni? Az utolsó állapotomban elkábítanak, és nem is tudtam elhinni, hogy már túl vagyok mindenem, amikor felébredek. Csáky tanársegéd észreveszi, hogy sírok, ezért megkérdezi, hogy mi a bajom.

Csak annyi, hogy csoda a gyermek megszületése!

Évi, neked tizenkettő-tizennégy éves korodban többször adódik fejfájásod, Sanyi a szemészprofesszor barátjához visz, akivel együtt vannak amerikai fogságban, haza is együtt szoknek. Takács szerint az egyik szemre kancsalítás, de ránézésre semmiféle szépség problémát nem lát. Szemüveget rendel. Mindezek után többszöri fejfájásra panaszkodsz, Sanyi antineuralgikával csillapítja.

A repülőterre, vasárnap, az egész család kivonul, hogy a légi parádét végignézzék. Edina és Hermina jól vannak, de Évinek viszek egy nyugágyat, nem érzi jól magát. Sanyival észre vesszük, tele lett kiütésekkel. Sanyi elviszi a mentőkhöz, ahol injekciókat kap. De mire visszajönnek, már légzési problémái is vannak. Sanyi ismét elviszi a mentőautókhöz, halljuk a szirénázást, de nem szól egy szót sem, hanem keresi az utat a kocsinhoz.

Ennyi év után többet nem tudok mondani!

Ismét itt az ősz. A TV-ben mindenki nézi a *Kórház a város szélén*t. Nekem is van televízióm, az ágyamból láthatnám, de nem érdekel.